

Ανάπτυξη και καλλιέργεια Μουσειακής Αγωγής σε μαθητές της Στ΄ τάξης Δημοτικού Σχολείου: Στόχοι – Δραστηριότητες – Παιδαγωγικά αποτελέσματα από την υλοποίηση του προγράμματος στη σχολική τάξη

Αργυρώ Παλαιothόδωρου (Ph.D., M.Ed.)

**Τ. Διδάσκουσα ΠΔ 407/80 Π.Τ.Δ.Ε. Παν/ μίου Πατρών & Διδασκαλείο «Ευάγγελος
Παπανούτσος» Π.Τ.Δ.Ε. Παν/ μίου Πατρών**

Περίληψη

Η εφαρμογή καινοτόμων προγραμμάτων στη σχολική τάξη αποτελεί αδήριτη ανάγκη καθώς τα οφέλη που προκύπτουν είναι πολύ σημαντικά για τη συναισθηματική και κοινωνική ανάπτυξη και ολοκλήρωση των μαθητών. Σύμφωνα με ερευνητικά δεδομένα (Δεδούλη, 2002; Κουλουμπαρίτη, 2002, 2013; Δούκας, 2013) κατά τη διάρκεια εφαρμογής τέτοιων προγραμμάτων στη σχολική τάξη, οι μαθητές τείνουν να αναπτύξουν δεξιότητες, στάσεις και ικανότητες τέτοιες που θα τους βοηθήσουν τόσο στο να αναπτύξουν ενεργές κοινωνικές δράσεις όσο και στο να ξεδιπλώσουν αλλά και να καλλιεργήσουν τον εσωτερικό, πνευματικό τους κόσμο ανακαλύπτοντας τη γνώση και διαμορφώνοντας έναν ώριμο και υπεύθυνο χαρακτήρα (Λευκοπούλου, 2013). Η μάθηση στο πλαίσιο αυτό είναι περισσότερο άμεση και αποτελεσματική μέσω δραστηριοτήτων και ενεργειών που συνδέονται με την καθημερινή ζωή των μαθητών (Δούκας, 2013). Η διαθεματική μάλιστα προσέγγιση, μέσω της εφαρμογής σχεδίων εργασίας (projects) και της βιωματικής μάθησης αλλά και της αξιοποίησης της ομαδοσυνεργατικής διδασκαλίας, συμβάλλουν στην ανάπτυξη γνώσεων (ανακαλυπτική μάθηση), κοινωνικών δεξιοτήτων, στάσεων, συμπεριφορών αλλά και αξιών που είναι αναγκαίες για να καταστεί το άτομο κοινωνικά υπεύθυνο και αυτόνομο (Καφετζόπουλος, Φωτιάδου & Χρυσόχοος, 2002). Στο πλαίσιο αυτής της θεωρητικής κατεύθυνσης σχεδιάζεται, οργανώνεται και υλοποιείται το παρόν πρόγραμμα το οποίο ασχολείται με την ανάπτυξη και καλλιέργεια της μουσειακής αγωγής των μαθητών της Στ΄ τάξης ενός αστικού δημοτικού σχολείου. Στο εν λόγω πρόγραμμα παρουσιάζονται οι δράσεις καθώς και τα παιδαγωγικά οφέλη μιας τέτοιας εκπαιδευτικής διαδικασίας ώστε, αφού τεθούν στην εκπαιδευτική κοινότητα, να τύχουν εποικοδομητικής, γόνιμης και δημιουργικής συζήτησης ώστε να αποτελέσουν εφελκυστικό για μελλοντικές καινοτόμες εκπαιδευτικές πρακτικές στη σχολική τάξη.

Λέξεις κλειδιά: μουσειακή αγωγή, καινοτομία, βιωματική μάθηση, ομαδοσυνεργατική διδασκαλία

Εισαγωγή

Στόχος των Αναλυτικών Προγραμμάτων Υποχρεωτικής Εκπαίδευσης (2011) είναι η επίτευξη ενός σχολείου Ολοήμερου, Καινοτόμου, Αειφόρου, Ενταξιακού και Ψηφιακού (Δούκας, 2013:18). Το πρόγραμμα σπουδών σχεδιάστηκε ώστε να ανταποκρίνεται στις εκπαιδευτικές ανάγκες και θέτει το μαθητή επίκεντρο των αλλαγών, με σκοπό τη συνολική βελτίωση του επιπέδου σπουδών του καθώς και της ποιότητας της παρεχόμενης εκπαίδευσης. Για την πραγματοποίηση των εν λόγω δράσεων-καινοτομιών η μορφή της εκπαίδευσης τίθεται σε νέα διάσταση ώστε να καλύψει τις σύγχρονες ανάγκες των μαθητών και ταυτόχρονα, να βοηθήσει τους μαθητές να αναπτύξουν τις ανάλογες δεξιότητες, ικανότητες, στάσεις για το κοινωνικό, πολιτικό, οικονομικό και πολιτισμικό περιβάλλον που καλούνται να ζήσουν οι ίδιοι από τώρα και στο μέλλον.

Κάτω από αυτό το πρίσμα, η μάθηση, επιδιώκεται να είναι περισσότερο αποτελεσματική μέσω δραστηριοτήτων και ενεργειών που συνδέονται με την καθημερινή ζωή. Για το σκοπό αυτό, τα αναλυτικά προγράμματα δίνουν έμφαση περισσότερο όχι στο τι πρέπει να γνωρίζει ο μαθητής, αλλά κυρίως, τι μπορεί να κάνει με την ολοκλήρωση κάθε σταδίου εκπαίδευσης και πώς θα βοηθηθεί γι' αυτόν τον σκοπό ώστε να επιτύχει αποτελεσματικότερα το στόχο του.

Η βαρύτητα πλέον δίνεται σε βασικές έννοιες, ιδέες, γεγονότα αντί της στείρας και μη αποτελεσματικής παράθεσης διδακτέας ύλης. Οι έννοιες τείνουν να αναπτύσσονται σταδιακά και συνδέονται με την ανάπτυξη των ικανοτήτων, στάσεων και συμπεριφορών της κατανόησης, της διερεύνησης, της επικοινωνίας και της σύνδεσης με τις πραγματικές εμπειρίες. Για τη μεγαλύτερη συνοχή μάλιστα, αλλά και συνέχεια των διδακτικών αντικειμένων, η σύνδεση των εννοιών γίνεται και εντός του ίδιου του μαθησιακού αντικειμένου αλλά και μεταξύ διαφορετικών διδακτικών αντικειμένων. Η διαθεματική προσέγγιση (εφαρμογή σχεδίων εργασίας, projects) μέσω της βιωματικής μάθησης και της ομαδοσυνεργατικής διδασκαλίας συμβάλλουν στην ανάπτυξη γνώσεων (ανακαλυπτική μάθηση), κοινωνικών δεξιοτήτων, στάσεων, συμπεριφορών αλλά και αξιών που είναι αναγκαίες για να καταστεί το άτομο κοινωνικά υπεύθυνο και αυτόνομο (Καφετζόπουλος, Φωτιάδου & Χρυσόχοος, 2002: 196). Η επικέντρωση των προγραμμάτων της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, σύμφωνα με το Δούκα (2013:19), πρέπει να γίνεται στα ουσιώδη της μάθησης και στη σύνδεση των επιμέρους διδακτικών – μαθησιακών αντικειμένων ώστε να μην υπάρχει μια ασύνδετη και κατακερματισμένη ύλη.

Ωστόσο, οι τρόποι με τους οποίους το πρόγραμμα σπουδών επιχειρεί να στηρίξει το Νέο Σχολείο, σύμφωνα με τη Λευκοπούλου (2013: 24), χαρακτηρίζονται από την καθιέρωση και ενίσχυση της *καινοτομίας* και *δημιουργικότητας* και οι οποίες με τη σειρά τους, μπορούν να αναπτυχθούν, αν η εστίαση γίνει σε μορφωτικούς στόχους ή ικανότητες που θα πρέπει να αναπτύξουν οι μαθητές. Αυτοί οι δύο παράγοντες τείνουν να αποτελούν τους κατευθυντήριους σκοπούς του προγράμματος σπουδών και επομένως, διατρέχουν όλα τα διδακτικά/μαθησιακά πεδία και αντικείμενα.

Νέες θεματικές ενότητες και ανάπτυξη δραστηριοτήτων για τη «*Σχολική και Κοινωνική Ζωή*» τείνουν να λαμβάνουν χώρα στο πρόγραμμα σπουδών, όπου επιχειρείται σε μεγάλο βαθμό η σύνδεση με τις τοπικές κοινότητες. Στο πρόγραμμα σπουδών επισήμανση και βαρύτητα δίνεται και στην ανάπτυξη ικανοτήτων με οριζόντια αλλά και κάθετη σύνδεση με τα μαθησιακά αντικείμενα. Καινοτόμος προσέγγιση ωστόσο, αποτελεί και η προώθηση της παιδαγωγικής της διαφοροποίησης στη διδασκαλία-μάθηση καθώς αναγνωρίζεται η διαφορετικότητα σε όλα τα επίπεδα των μαθητών και το πολιτισμικό κεφάλαιο που αυτοί φέρουν και μπορούν να αξιοποιήσουν στη σχολική τάξη (Λευκοπούλου, 2013). Καινοτόμα προγράμματα προς αυτή την κατεύθυνση τείνουν να είναι τα προγράμματα Αγωγής Υγείας, τα Περιβαλλοντικά αλλά και τα Πολιτιστικά.

Ειδικότερα, ένα πολιτιστικό πρόγραμμα δίνει τη δυνατότητα στον εκπαιδευτικό να αναγνωρίσει αλλά και να αξιοποιήσει το πολιτισμικό κεφάλαιο του κάθε μαθητή δεδομένου ότι, σύμφωνα με τον Pierre Bourdieu το πολιτισμικό κεφάλαιο των μαθητών αποτελεί παράγοντα της σχολικής επιτυχίας ή αποτυχίας τους (Φραγκουδάκη 1985: 364) (Γκιρτζής κ.ά., 2012:8). Ένα πολιτιστικό πρόγραμμα ενεργοποιεί την πολλαπλή νοημοσύνη του μαθητή καθώς ενεργοποιεί όλες τις αισθήσεις του και τείνει να αναπτύξει όλες τις δημιουργικές πλευρές της προσωπικότητά του. Υποστηρίζει τη μάθηση και βοηθά το μαθητή να εκφραστεί δημιουργικά με αφορμή την τέχνη και τον πολιτισμό. Οι παιδαγωγικές αρχές της εφαρμογής ενός τέτοιου καινοτόμου προγράμματος στηρίζονται στην ενεργητική μάθηση, τη βιωματική προσέγγιση, τη δραστηριοποίηση του μαθητή μέσα από την ανακαλυπτική μάθηση, τη

συμμετοχική του δράση στη διαμόρφωση και παρουσίαση μιας ομαδικής εργασίας. Αρχές που αποτελούν τους θεμελιώδεις πυλώνες αλλά και άξονες του Προγράμματος Σπουδών του σχολείου του 21^{ου} αιώνα.

Τα πολιτιστικά προγράμματα, σύμφωνα με το Χαραλαμπίδου (2006) (Γκιρτζής κ.ά., 2012:19) «αναπτύσσουν στους μαθητές τον κοινωνικό γραμματισμό, δηλαδή την ικανότητα να κατανοούν, να επικοινωνούν και να λειτουργούν αποτελεσματικά σε διαφορετικά κοινωνικά περιβάλλοντα, ενώ παράλληλα αποκτούν εργαλεία ερμηνείας τους». «Στη συνέχεια», σύμφωνα με τον ίδιο συγγραφέα, «με την αλληλεπίδραση και τις εμπειρίες τους σε συγκεκριμένα κοινωνικά πλαίσια, διαμορφώνουν την κοινωνική τους ταυτότητα». Η διαθεματική μάλιστα, προσέγγιση των εν λόγω προγραμμάτων, βοηθά στην ανάπτυξη τόσο του προφορικού όσο και γραπτού λόγου των μαθητών μέσα από την προσέγγιση διαφορετικών γλωσσικών ή μη, πηγών και μεθόδων αλλά και στην απόκτηση γνώσεων, ικανοτήτων και δεξιοτήτων, απαραίτητων και χρήσιμων για τη μετέπειτα κοινωνική ζωή τους. Μια τέτοια μεθοδολογική προσέγγιση στηρίζεται στη συνεργατική διδασκαλία η οποία βοηθά τους μαθητές να αναπτύξουν δεξιότητες και στρατηγικές διερεύνησης που είναι αναγκαίες για την αυτόνομη μάθηση. Έτσι, σύμφωνα με τους Καφετζόπουλο, Φωτιάδου & Χρυσόχο (2002: 194) «ο κάθε μαθητής πειραματίζεται και προτείνει λύσεις τις οποίες τελικά καλείται να επαληθεύσει και να συστηματοποιήσει. Η μάθηση είναι διαρκής και ο μαθητής μαθαίνει πώς να την ανακαλύπτει και με ποια μεθοδολογικά εργαλεία μπορεί να την προσεγγίζει και να την επεξεργάζεται».

Η μουσειακή αγωγή, ως τμήμα ενός πολιτιστικού προγράμματος, στηρίζεται στη θεωρία του εποικοδομισμού, όπως αυτή προτείνεται από τον L. Vygotsky. Σύμφωνα με αυτόν, οι κοινωνικές ομάδες μέσα στις οποίες μεγαλώνουν τα παιδιά επηρεάζουν, αλλά και διαμορφώνουν, τόσο τα εργαλεία σκέψης όσο και τον ίδιο τον τρόπο σκέψης των παιδιών. Έτσι, όπως το σχολείο, ως κοινωνικό περιβάλλον επηρεάζει τη μάθηση, κατ' επέκταση, και το μουσείο (ως χώρος κοινωνικής αλληλεπίδρασης) αναπτύσσει τη νοητική, κοινωνική, ψυχοκινητική αλλά και συναισθηματική ανάπτυξη των μαθητών. «Η μάθηση», σύμφωνα με τη Νάκου (2001: 197), «αποτελεί μια συνεχή διαδικασία που έχει άμεση σχέση με την κοινωνική επιρροή». Κάτω από αυτό το πρίσμα η μελέτη ενός θέματος μπορεί να είναι αποτελεσματικότερη, όταν δεν είναι αποσπασματική ή μονομερής. Η έννοια της διαθεματικότητας στη σημείο αυτό, βρίσκει άμεση εφαρμογή καθώς ο ολιστικός τρόπος μελέτης ενός θέματος αποτελεί τον αποτελεσματικότερο τρόπο προσέγγισης της γνώσης. Σύμφωνα με τη Νάκου (2001:198), «δεν μπορεί να διαχωριστεί ένας αρχαιοελληνικός ναός από την αρχιτεκτονική, αισθητική, θρησκευτική, πολιτική λειτουργία του παρότι τα σχολικά μαθήματα ασχολούνται το κάθε ένα με μία πλευρά και μόνο, του θέματος».

Το μουσείο κάτω από αυτό το πρίσμα δίνει μια διαφορετική προσέγγιση του υλικού πολιτισμού, αποκαλύπτει τις συσχετίσεις και την πολυσημία των αντικειμένων ενώ μπορεί να οδηγήσει και στην άρση των προκαταλήψεων (Νάκου 2001: 203). Το μουσείο ανοίγει νέους ορίζοντες στο παιδί καθώς εκεί δε βαθμολογείται η απόδοσή του, όπως συμβαίνει με συγκεκριμένα μαθήματα και δραστηριότητες, ενώ ο βιωματικός τρόπος προσέγγισης της γνώσης και η ενεργή συμμετοχή του σε ομάδες, παράγοντας έργο και δημιουργικές δράσεις μαζί με άλλους μαθητές, ενισχύει το αυτοσυναισθημα, την εμπιστοσύνη κι αποδοχή, στοιχεία που αναπτύσσουν και χτίζουν υπεύθυνες και ώριμες προσωπικότητες (Νάκου 2001).

Πολιτιστικό Πρόγραμμα Μουσειακής Αγωγής

Η εφαρμογή, αλλά κυρίως, η υλοποίηση ενός πολιτιστικού προγράμματος μπορεί (και θα πρέπει) να περιλαμβάνει την επίσκεψη σε χώρους πολιτισμικής αναφοράς όπως π.χ. σε αρχαιολογικούς χώρους, μουσεία, μνημεία, αίθουσες τέχνης, παραδοσιακούς οικισμούς ή και

διατηρητέα κτίρια της πόλης. Για την επίσκεψη μάλιστα σε μουσείο, η Τσιτούρη (2003:49-53) (Γκιρτζής κ. ά., 2012: 22) αναφέρει ότι «οι σύγχρονες αντιλήψεις θεωρούν το μουσείο ένα δυναμικό εργαλείο εκπαίδευσης που παρέχει τη δυνατότητα για πολλαπλές αναγνώσεις του υλικού αλλά και του άυλου πολιτισμού, ερμηνευτικά εργαλεία για την κατανόηση των εκθεμάτων, υποστηρίζοντας την κριτική σκέψη». Σύμφωνα μάλιστα με τη Νάκου (2001), η μουσειακή αγωγή προσφέρει μια σειρά πλεονεκτημάτων για την εκπαίδευση, τα κυριότερα από τα αυτά μπορούν να συνοψισθούν στα εξής:

«Η μουσειακή αγωγή:

- Ενθαρρύνει την επαφή μεταξύ εκθεμάτων και ανθρώπων
- Διδάσκει γεγονότα
- Βοηθά στην ανάπτυξη της αισθητικής αγωγής
- Οδηγεί στην καλύτερη κατανόηση των εκθεμάτων αλλά και του πολιτισμού και της κουλτούρας.
- Αναπτύσσει την κριτική σκέψη, την ανθρώπινη επαφή αλλά και επικοινωνία μεταξύ των μαθητών» (Νάκου, 2001:208).

Η μουσειακή αγωγή φαίνεται να δίνει την ευκαιρία για ουσιαστική και συστηματική παρατήρηση, κατανόηση και ερμηνεία των εκθεμάτων αλλά και όλων των πολιτιστικών στοιχείων, με αποτέλεσμα να αναπτύσσεται η κριτική σκέψη αλλά και η δημιουργική ικανότητα στους μαθητές (Βέμη, 2006). Οι μαθητές, όταν περιηγούνται μέσα σε ένα μουσείο, μπορούν να έρθουν σε άμεση επαφή με σπουδαία έργα τέχνης, να τα παρατηρήσουν από κοντά (κι όχι μόνο από εικόνες ενός βιβλίου ή του διαδικτύου) αντιλαμβανόμενα το μέγεθος (τις υπερμεγέθεις διαστάσεις π.χ. ενός αγάλματος), το χρώμα, το υλικό από το οποίο είναι κατασκευασμένα, το σμίλευμα των προσώπων, τις εκφράσεις, την τεχνοτροπία και να αντλήσουν στοιχεία για την ιστορία, τον πολιτισμό, την επίδραση του φυσικού περιβάλλοντος στην ύπαρξη και διατήρηση αυτών των μουσειακών ευρημάτων στη σημερινή τους μορφή (π.χ. από φυσικές καταστροφές), με ελλιπή ή σπασμένα μέλη σε αγάλματα, αγγεία κτλ. Μπορούν να συναισθανθούν τον πόνο ή τη χαρά στο πρόσωπο ενός αγάλματος που απεικονίζεται π.χ. ο πόνος από το δάγκωμα ενός φιδιού, να κατανοήσουν την ιστορικότητα των ευρημάτων που κοσμούν ένα μουσείο, να οξύνουν τη φαντασία τους ή και τη δημιουργικότητά τους.

Αν μάλιστα η επίσκεψη στο μουσείο συνδεθεί και με ειδικά σχεδιασμένα για παιδιά, εκπαιδευτικά προγράμματα με σαφή μεθοδολογία, δομή και στόχους (απόλυτα εναρμονισμένα με το Πρόγραμμα Σπουδών του σχολείου), που περιέχουν ευχάριστες και δημιουργικές δραστηριότητες, ψηφιακές εφαρμογές ή υλικό (μουσειοσκευές ή εκπαιδευτικούς φακέλους) μπορούν να οδηγήσουν στην ανάπτυξη και καλλιέργεια μουσειακής παιδείας αρχές και στόχοι της οποίας μπορεί να είναι η οικοδόμηση σεβασμού, αγάπης, εκτίμησης αλλά και ανάγκης προστασίας όλων των αρχαιολογικών μας ευρημάτων ως θεματοφυλάκων της ιστορίας μας.

Σειρά ενεργειών για το σχεδιασμό της δράσης

Προεργασία: Στο στάδιο αυτό καθορίζεται το χρονοδιάγραμμα αλλά και το πλαίσιο όπου θα κινηθεί το πρόγραμμα, δηλαδή ο χώρος (Μουσείο) που έχει επιλεγεί και τα πιθανά πεδία σύνδεσης του με το πρόγραμμα και τους στόχους που έχουν τεθεί. Ελέγχεται επίσης, αν ο φορέας διαθέτει υλικό και σε ποια μορφή.

Πριν την Επίσκεψη: Σύμφωνα με τους Γκιρτζή κ.ά. (2012:24), «ο εκπαιδευτικός επισκέπτεται το χώρο, για να εντοπίσει και να επιλέξει περιοχές του Μουσείου και εκθέματα

που συνδέονται με τους στόχους που έχουν τεθεί σε σχέση με το θέμα του πολιτιστικού προγράμματος».

- Συνεργάζεται με τους υπεύθυνους του χώρου, ώστε να συλλέξει πληροφορίες.
- Ερευνά τους χώρους και εντοπίζει πιθανές δυσκολίες αλλά και δυνατότητες που μπορεί να αξιοποιήσει.
- Επιλέγει τα ανάλογα με το θέμα εκθέματα, τις συλλογές αλλά και τη διαδρομή που μπορεί να ακολουθήσει η σχολική ομάδα προκειμένου να επιτύχει τους στόχους της.
- Ενδεχομένως, επαναδιατυπώνει τους στόχους, αν κρίνει ότι κάτι τέτοιο πρέπει να γίνει, ώστε να επιτευχθεί αποτελεσματικότητα των στόχων και της δράσης.
- Συγκεντρώνει υλικό όπως, βιβλία, αντίγραφα μουσειακών εκθεμάτων, αποσπάσματα ταινιών, μουσική που θα είναι χρήσιμα για την υλοποίηση των δραστηριοτήτων του προγράμματος.

Ερχόμενος στο σχολείο χορηγεί το υλικό στους μαθητές και μαζί το επεξεργάζονται και συζητούν διάφορες, με το θέμα ιδέες, απορίες, προβληματισμούς. Κατόπιν, προσδιορίζονται οι δραστηριότητες των μαθητών τόσο σε αρχικό στάδιο (προκαταρτικές) όσο και στο κυρίως θέμα (κύριες και σημαίνουσες), όσο και οι καταληκτικές οι οποίες σχετίζονται με την αποτίμηση και αξιολόγηση των δράσεων, τόσο σε γνωστικό όσο και σε συναισθηματικό επίπεδο αλλά και επίπεδο στάσεων και συμπεριφορών.

Κατά τη διάρκεια της επίσκεψης: Στο στάδιο αυτό πραγματοποιούνται όλες οι σχεδιασμένες και προγραμματισμένες από τον εκπαιδευτικό, δράσεις.

Ενδεικτικά αναφέρουμε:

- τη συστηματική, ολόπλευρη και αναλυτική παρατήρηση ενός εκθέματος,
- τη σύνδεσή του με την καθημερινή ζωή της εποχής που αναφέρεται και τις συνήθειες των ανθρώπων της δεδομένης εποχής,
- την εικαστική ενδεχομένως, αποτύπωση του εν λόγω εκθέματος,
- τη δραματοποίηση,
- το θεατρικό παιχνίδι,
- την αφήγηση και άλλες δραστηριότητες.

Μετά την επίσκεψη: Στην επιστροφή από το μουσείο στο σχολείο μπορούν να πραγματοποιηθούν οι υπόλοιπες δράσεις που αφορούν δραστηριότητες σχετικά με τη σύνθεση του υλικού όπως:

- συγγραφή κειμένων με βάση τα συγκεκριμένα εκθέματα που είδαν και μελέτησαν οι μαθητές κατά τη διάρκεια της επίσκεψης,
- την παρουσίαση ενός δρώμενου,
- την κατασκευή ενός αντικειμένου απ' αυτά που παρατήρησαν μέσα στο μουσείο,
- την περαιτέρω αναζήτηση πληροφοριών, τόσο μέσα από βιβλιογραφικές αναφορές, όσο και από αναζητήσεις στο διαδίκτυο.

Έχοντας υπόψη τις παραπάνω δράσεις, θα παρουσιάσουμε τη διαμόρφωση αλλά και υλοποίηση ενός καινοτόμου, πολιτισμικού, εκπαιδευτικού προγράμματος μουσειακής αγωγής ώστε να μπορούν να αντλήσουν οι εκπαιδευτικοί υλικό σχετικό με την υλοποίηση τέτοιων προγραμμάτων.

**Παρουσίαση του πολιτιστικού προγράμματος με θέμα «ΤΑ ΓΛΥΠΤΑ ΤΟΥ
ΠΑΡΘΕΝΩΝΑ ΑΠΟΚΑΛΥΠΤΟΥΝ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥΣ»**

Γενικός στόχος: Ανάπτυξη και καλλιέργεια Μουσειακής Παιδείας

Ειδικοί στόχοι:

Σε επίπεδο γνώσεων (Γνωστικοί στόχοι):

- Να αναζητούν και να βρίσκουν πληροφορίες από έντυπο ή και ηλεκτρονικό υλικό σχετικά, με το προς μελέτη, θέμα.
- Να μάθουν να επεξεργάζονται εικόνες, δεδομένα ή γενικότερα, υλικό προκειμένου να προσεγγίσουν και να διερευνήσουν το θέμα της μελέτης τους.
- Να σταχυολογούν ποιο υλικό (άπ' όσο συλλέγουν) χρειάζεται για τη μελέτη τους.
- Να οργανώνουν το εν λόγω υλικό για περαιτέρω μελέτη κι επεξεργασία.
- Να γνωρίσουν τόσο την ιστορία όσο και την ιστορική διαδρομή των εκθεμάτων του μουσείου που πρόκειται να επισκεφθούν.
- Να μάθουν να γράφουν ένα κείμενο δημιουργικής γραφής σχετικό με την ιστορία των εκθεμάτων.

Σε επίπεδο δεξιοτήτων:

- Να εξοικειωθούν με τις δημιουργίες της πολιτιστικής μας κληρονομιάς.
- Να ταξινομήσουν ποικίλες ιστορικές πηγές και αναφορές.
- Να χρησιμοποιούν και να επεξεργάζονται υλικό από το διαδίκτυο σχετικό με το προς μελέτη θέμα (όπως π.χ. χρήση μουσειοσκευών, ψηφιακή περιήγηση στο χώρο του μουσείου κτλ.).
- Να γνωρίσουν από κοντά (Μελέτη Πεδίου) σημαντικά αρχαιολογικά ευρήματα και να περιηγηθούν μέσα σε ένα σύγχρονο αρχαιολογικό μουσείο.
- Να αναπτύξουν και να καλλιεργήσουν την παρατηρητικότητα, τη μνήμη και τη φαντασία τους.
- Να αναπτύξουν τη συμμετοχικότητα και συνεργατικότητα μέσα από ομαδικές δραστηριότητες.

Σε επίπεδο στάσεων – συμπεριφοράς:

- Να μάθουν να κινούνται μεθοδικά και οργανωμένα μέσα σε ένα μουσείο (έχοντας συγκεκριμένους στόχους και δραστηριότητες που θα πρέπει να επιτελέσουν).
- Να αναπτύξουν και να καλλιεργήσουν την παρατηρητικότητα, τη μνήμη και τη φαντασία τους.
- Να καλλιεργήσουν την κοινωνική τους συμπεριφορά.
- Να αντλήσουν χαρά και ευχαρίστηση από την επίσκεψη σε ένα σύγχρονο αρχαιολογικό μουσείο της χώρας μας.
- Να αποκτήσουν θετική στάση απέναντι στη διαφύλαξη και προστασία των αρχαιολογικών μας ευρημάτων.

Μεθοδολογία- Πορεία εφαρμογής προγράμματος

Με αφορμή προγραμματισμένη εκπαιδευτική επίσκεψη στο Μουσείο της Ακρόπολης που έχει δρομολογηθεί ως αίτημα των μαθητών της Στ' τάξης ενός σχολείου από την έναρξη της σχολικής χρονιάς, ακολουθεί η εξής διαδικασία:

(Επισημαίνεται ότι η παρουσίαση του εν λόγω Project στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό αλλά και δανείζεται στοιχεία από την ιστοσελίδα του αρχαιολογικού μουσείου της Ακρόπολης όπου παρουσιάζονται αρκετές δραστηριότητες, διαθεματικές προσεγγίσεις αλλά και ψηφιακό υλικό που δρα υποστηρικτικά στην υλοποίηση του εν λόγω προγράμματος).

Προσδιορισμός θεματικής – Επίσκεψη στο Μουσείο της Ακρόπολης (Ενδεικτικές) Ερωτήσεις για συζήτηση και διάλογο

- τι γνωρίζουν για το εν λόγω Μουσείο,
- αν το έχουν επισκεφθεί ξανά,
- τι τους έκανε εντύπωση,
- τι θα ήθελαν να μάθουν γι' αυτό,
- πώς φυλάσσονται και πώς προστατεύονται τα εκθέματα,
από πού προέρχονται τα γλυπτά στο εν λόγω Μουσείο,
- τι γνωρίζουν για τον Παρθενώνα,
- πώς πιστεύουν ότι θα ήταν ο ναός στην αρχαιότητα.

Δραστηριότητες πριν την επίσκεψη στο Μουσείο

- Παρότρυνση μαθητών για αναζήτηση φωτογραφικού υλικού ή κάποιου άλλου εντύπου σχετικά με το θέμα.
- Σχηματισμός στην τάξη ειδικής «γωνιάς του Παρθενώνα και των γλυπτών του».
- Σχηματισμός - διαμόρφωση ομάδων
- Καταιγισμός ιδεών σχετικά με τη λέξη «**Μουσείο**» και καταγραφή αυτών σε ένα φύλλο χαρτί από κάθε επιμέρους ομάδα – παρουσίαση στην ολομέλεια – συζήτηση – ερμηνεία άγνωστων λέξεων σχετικών με το μουσείο (λέξεις, που ενώ τις έχουν ακούσει οι μαθητές, δε γνωρίζουν την ερμηνεία τους)– ανάληψη συγκεκριμένων δραστηριοτήτων από κάθε ομάδα.

Εργασίες ανά ομάδα

1^η ομάδα: Αναζήτηση πληροφοριών σχετικά με τα γλυπτά του Παρθενώνα από βιβλία, εγκυκλοπαίδειες, διαδίκτυο – Επισήμανση των κυριότερων σημείων – καταγραφή πληροφοριών.

2^η ομάδα: Αναζήτηση πληροφοριών σχετικά με την κατασκευή αλλά και ιστορία του ιστορικού ναού του Παρθενώνα (πότε κατασκευάστηκε, από ποιους, ποιον αιώνα κτλ.) - Επισήμανση των κυριότερων σημείων – καταγραφή πληροφοριών.

3^η ομάδα: Αναζήτηση πληροφοριών σχετικά με τις μάχες στο χώρο της Ακρόπολης αλλά και την κλοπή των μαρμάρων από το λόρδο Έλγιν (Elgin, 1803) την περίοδο της Τουρκοκρατίας- Επισήμανση των κυριότερων σημείων – καταγραφή πληροφοριών.

4^η ομάδα: Αναζήτηση πληροφοριών σχετικά με τη ζωή των Αρχαίων Ελλήνων (γιορτές, θρησκευτικές τελετές, σπονδές κτλ) για εντοπισμό της αναπαράστασης της λατρευτικής ζωής τους στα γλυπτά του Παρθενώνα.

Ολομέλεια

- Παρουσίαση της δουλειάς κάθε ομάδας στην ολομέλεια- συζήτηση- σχολιασμοί- προβληματισμοί.
- Διαθεματική προσέγγιση του θέματος: Μελέτη ενότητας 16 στο εγχειρίδιο της Γλώσσας Στ' τάξης.

- *Εργαστήριο Η/Υ Σχολείου:* Δημιουργία χρονολογίου για την ιστορία του ναού του Παρθενώνα με τη βοήθεια του βιβλίου «Περίπατοι στον Παρθενώνα» και της προβολής παρουσίασης (ppt) «**Η ιστορία της ζωφόρου και των γλυπτών του Παρθενώνα**» που υπάρχουν στη μουσειοσκευή «**Η ζωφόρος του Παρθενώνα**» (<http://www.theacropolismuseum.gr/>).

Εργαστήριο Η/Υ Σχολείου:

- Μελέτη αρχιτεκτονικής ναού και της θέσης των γλυπτών στο ναό από κάθε ομάδα ξεχωριστά με τη βοήθεια του προπλάσματος του Παρθενώνα από τη μουσειοσκευή αλλά και τα έντυπα «Τα γλυπτά του Παρθενώνα» και «28^η Εκατομβαιώνος. Μια μέρα με τη Ζωφόρο του Παρθενώνα» – σύνταξη και καταγραφή πληροφοριών από κάθε ομάδα» (<http://www.theacropolismuseum.gr/>).
- Εστίαση στα γλυπτά του ναού, πρώτα στα δύο αετώματα και στη συνέχεια στις μετόπες, τη ζωφόρο και τέλος το άγαλμα της Αθηνάς - Χρήση ψηφιακής μουσειοσκευής για τη φωτογραφική ανασύνθεση της ζωφόρου (<http://www.theacropolismuseum.gr/>).
- Ψηφιακή εξερεύνηση Μουσείου Ακρόπολης στο Google Art Project. (<http://www.theacropolismuseum.gr/>).

Ολομέλεια

- Παρουσίαση υλικού ομάδων – συζήτηση στην ολομέλεια: τι τους άρεσε, τι τους προβλημάτισε – αναστοχασμός δράσεων επόμενης φάσης.

Εργασίες ανά ομάδα

1^η ομάδα: Μαθηματικά: Γεωμετρία – Κατασκευή μακέτας κτιρίου- Εμβαδό χώρων – όγκος κτιρίου (Χωροταξική μελέτη)- Κατασκευή υπό κλίμακα (Εγχειρίδιο Μαθηματικών Στ΄ τάξης, κεφ. 50 δραστηριότητα 2)

2^η ομάδα: Θρησκευτικά: Η θρησκευτική ζωή και λατρεία των Αρχαίων Ελλήνων μέσα από τα αρχαιολογικά ευρήματα και τις εικαστικές αναπαραστάσεις των αγγείων.

3^η ομάδα: Φυσική: Σύγχρονο αρχαιολογικό μουσείο και ενεργειακές προδιαγραφές κτιρίου (παραγωγή και κατανάλωση ενέργειας – κτίριο με φιλικές προδιαγραφές προς το περιβάλλον) - μελέτη υλικού κατασκευής γλυπτών (πεντελικό μάρμαρο) και η επίδραση της ρύπανσης και μόλυνσης περιβάλλοντος στα αγάλματα και τα γλυπτά – τρόποι προστασίας – κατασκευή οικοδομήματος ;προστασία από σεισμούς.

4^η ομάδα: Ιστορία: Ιστορική αναδρομή ανασκαφών – σύνδεση παρελθόντος με παρόν – επισήμανση της αναγκαιότητας διαφύλαξης των αρχαιολογικών μας ευρημάτων (ιστορική φράση Μακρυγιάννη).

Ολομέλεια

- Παρουσίαση υλικού ομάδων – συζήτηση στην ολομέλεια– αναστοχασμός δράσεων επόμενης φάσης – ενθάρρυνση μαθητών.

Εργασίες ανά ομάδα

1^η ομάδα: Σχηματική αναπαράσταση του αρχαιολογικού μουσείου (όπως φαίνεται από το ψηφιακό υλικό) με χρήση κλίμακας – οικονομική διαχείριση μουσείου: εύρεση μηνιαίου χρηματικού ποσού από τη χρήση εισιτηρίου – κατανομή δαπανών στη συντήρηση του κτιρίου.

2^η ομάδα: Αναζήτηση πληροφοριών σχετικά με τις γιορτές των Αρχαίων Ελλήνων π.χ. Παναθήναια – εύρεση πού απεικονίζονται στα γλυπτά του Παρθενώνα - Σπονδές στη θεά Αθηνά.

3^η ομάδα: Αναζήτηση τρόπων προστασίας κτιρίου από φυσικές καταστροφές όπως π.χ. σεισμοί (στέρεα βάση γλυπτών), φωτιά, πλημμύρα, επιχείρηση κλοπής από επίδοξους κακοποιούς ή αρχαιοκάπηλους κτλ.

4^η ομάδα: Διαμόρφωση σύντομου κειμένου σχετικά με την αναγκαιότητα προστασίας των αρχαίων γλυπτών και τη διατήρηση της ιστορικής μας ταυτότητας και παράδοσης μέσα από αυτά.

Μελέτη Πεδίου - Επίσκεψη στο Μουσείο Ακρόπολης

Περιήγηση στο χώρο του Μουσείου - Όλοι οι μαθητές βρίσκονται στο εσωτερικό αίθριο του ορόφου. Πριν προχωρήσουν στην έκθεση των γλυπτών παρακολουθούν την 15/λεπτη ταινία με τίτλο «Παρθενών» ώστε να ενημερωθούν για την ιστορία, την αρχιτεκτονική και τα γλυπτά του ναού.

Εργασίες ανά ομάδα

Κατά τη διάρκεια της περιήγησης στο χώρο του Μουσείου, οι μαθητές αναλαμβάνουν μια σειρά από δραστηριότητες σχετικά με το τι βλέπουν να απεικονίζεται στις μετόπες και τη ζωφόρο, από τι υλικό είναι κατασκευασμένα τα γλυπτά, ποια η αρχιτεκτονική του κτιρίου κτλ. Κάθε ομάδα περιηγείται στο χώρο του Μουσείου και παρατηρεί ή καταγράφει πληροφορίες που αφορούν τις δραστηριότητες που θα πρέπει να υλοποιήσει.

Μετά την επίσκεψη – δραστηριότητες στη σχολική τάξη

Η συζήτηση κι επεξεργασία των διαφόρων θεμάτων δεν εξαντλείται μόνο πριν ή κατά την επίσκεψη στο μουσείο αλλά συνεχίζεται και στη σχολική τάξη (δηλαδή μετά την επίσκεψη). Έτσι, ακολουθούν περαιτέρω δραστηριότητες σχετικά με την υλοποίηση και εμπέδωση των αρχικών μας στόχων.

Δραστηριότητες στο μάθημα της Γλώσσας:

Κάθε ομάδα:

- Βρίσκει όσες περισσότερες λέξεις μπορεί που να αναφέρονται στο μουσείο και καταγράφει την ερμηνεία τους από ερμηνευτικό λεξικό (π.χ. μουσειοσκευή, γλυπτό, εφορία αρχαιοτήτων, μετόπη, κτλ.).
- Σχηματίζει μια ακροστιχίδα ή ένα σταυρόλεξο με βάση τη λέξη ΠΑΡΘΕΝΩΝΑΣ ή κάποια άλλη σχετική με το Μουσείο.
- Χρησιμοποιεί, σε συνεργασία με τον εκπαιδευτικό της τάξης αλλά και τον εκπαιδευτικό Πληροφορικής στο εργαστήριο Η/Υ του σχολείου, το εκπαιδευτικό λογισμικό Hot Potatoes και εκτελεί γλωσσικές δραστηριότητες σχετικές με το Μουσείο (όπως: σταυρόλεξα με το JCross, αντιστοιχίσεις με το JMatch, ασκήσεις με κενά με το JClose).

Εργασίες ανά ομάδα

Με αφορμή τον Παρθενώνα και τα γλυπτά του κάθε ομάδα μπορεί να γράψει:

1^η ομάδα: Μια ιστορία για τον κάθε μύθο που απεικονίζεται στα γλυπτά, στα αετώματα (όπως π.χ. γέννηση Αθηνάς ή φιλονικία Αθηνάς Ποσειδώνα για το όνομα της Αθήνας) ή στις μετόπες (Γιγαντομαχία, Κενταυρομαχία) ή στη ζωφόρο (Παναθήναια).

2^η ομάδα: Μια συνέντευξη με έναν αρχαίο Αθηναίο που συμμετείχε ή παρακολουθούσε την πομπή ή κάποιον που έβλεπε τα συνεργεία του Έλγιν να αποσπούν κομμάτια από το ναό.

3^η ομάδα: Να σχεδιάσει μια διαφήμιση με πρωταγωνιστές μορφές από τα γλυπτά. Συζήτηση για το ποιο μήνυμα θα περνούσε η ομάδα.

4^η ομάδα: Ένα κείμενο όπου ένα γλυπτό ή ένα άγαλμα διηγείται την ιστορία του δια μέσου των αιώνων.

Ολομέλεια

Παρουσίαση δραστηριοτήτων στην ολομέλεια – Συζήτηση – Αναστοχασμός – Ενθάρρυνση μαθητών -Προγραμματισμός νέων δράσεων ανά ομάδα.

Εργασίες ανά ομάδα

Δραστηριότητες στο μάθημα της Ιστορίας:

1^η ομάδα: Η ομάδα αναλαμβάνει να βρει αντιστοιχίες της γιορτής των Παναθηναίων και των σημερινών πανηγυριών αλλά και εθίμων.

2^η ομάδα: Η ομάδα αναλαμβάνει να αναζητήσει αντίστοιχες γιορτές για άλλους θεούς των αρχαίων Ελλήνων. Βρίσκει ομοιότητες ή διαφορές.

3^η ομάδα: Η ομάδα αναλαμβάνει να συγκρίνει τους αρχαίους αγώνες με τους σημερινούς και επισημαίνει ομοιότητες και διαφορές.

4^η ομάδα: Η ομάδα αναλαμβάνει να συζητήσει για τα εργαλεία, τα μηχανήματα και τις τεχνικές μεθόδους που χρησιμοποιούνται σήμερα κατά τη δημιουργία των γλυπτών, σε σχέση με τα αντίστοιχα εργαλεία των αρχαίων χρόνων. Φέρνει υλικό στην τάξη από νέα αγάλματα ή γλυπτά και εντοπίζει πιθανές διαφορές.

Ολομέλεια

Παρουσίαση δραστηριοτήτων στην ολομέλεια – Συζήτηση – Αναστοχασμός – Ενθάρρυνση μαθητών -Προγραμματισμός νέων δράσεων ανά ομάδα.

Οι μαθητές αξιοποιώντας τις γνώσεις τους για τους Η/Υ αλλά και εκπαιδευτικά λογισμικά που μπορούν να χρησιμοποιούν για την υποστήριξη του εν λόγω προγράμματος, οργανώνουν να παρουσιάσουν σε μορφή προβολής (Power Point) την πορεία της δουλειάς τους **πριν, κατά τη διάρκεια αλλά και μετά** την επίσκεψη στο αρχαιολογικό Μουσείο, προβάλλοντας τα κύρια σημεία που μελέτησαν, τα πορίσματα που έβγαλαν, τα σημεία που τους εντυπωσίασαν αλλά και το μήνυμα που θα ήθελαν να περάσουν στους υπόλοιπους συμμαθητές τους.

Παρουσίαση δράσεων μαθητών

Κάθε ομάδα επιλέγει πώς και με ποιο τρόπο θα παρουσιάσει τη δουλειά της στο τέλος της υλοποίησης του προγράμματος. Έτσι η,

1^η ομάδα: Κατασκευάζει ένα κολάζ με φωτογραφίες των δράσεών της, εικόνες, κείμενα της δουλειάς της αλλά και υλικό του Μουσείου που έχει συλλέξει όπως εισιτήρια, έντυπα και λοιπά.

2^η ομάδα: Γράφει ένα διάλογο με σκίτσα αγαλμάτων ή γλυπτών και το σχεδιάζει σε ένα μεγάλο χαρτόνι.

3^η ομάδα: Κατασκευάζει μια αφίσα με την επίσκεψη στο Μουσείο και επινοεί σλόγκαν που να κεντρίζει το ενδιαφέρον των υπόλοιπων μαθητών, ώστε να θέλουν κι αυτοί να το επισκεφθούν.

4^η ομάδα: Παρουσιάζει ένα βιωματικό δρώμενο όπου δραματοποιεί κάποιες από τις ιστορίες που έχουν γραφτεί κατά τη διάρκεια του προγράμματος ή παρουσιάζει με παντομίμα εκθέματα που έκαναν ιδιαίτερη και ζωνρή εντύπωση ή πραγματοποιεί μια γιορτή σαν τα Παναθήναια ή των αγωνισμάτων της εν λόγω γιορτής.

Αξιολόγηση προγράμματος

Ακολουθώντας την ταξινόμια κατά Bloom (1971) δηλαδή, **αρχική** (τι γνωρίζουν οι μαθητές), **διαμορφωτική** (κατά τη διάρκεια του προγράμματος, όπου ελέγχεται η υλοποίηση των στόχων με πιθανή αναδιαμόρφωση αυτών βάσει της δυναμικής που έχει προκύψει και **τελική** (αξιολόγηση αποτελέσματος) οι μαθητές αξιολογούν τι έμαθαν (**γνωστικός στόχος**), τι εμπειρίες αποκόμισαν από τη συμμετοχή τους στην υλοποίηση του εν λόγω προγράμματος (**βιωματική προσέγγιση – ανάπτυξη δεξιοτήτων**) καθώς κι αν υιοθέτησαν θετική και υπεύθυνη στάση απέναντι στην διαφύλαξη και προστασία των αρχαιολογικών μας ευρημάτων (**επίπεδο στάσεων και συμπεριφορών**) (Κέδρακας, Φίλλιπς, Βεργίδης, Κάραλης & Κουλαουζίδης, 2013:51). Η αξιολόγηση αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του προγράμματος καθώς εγγυάται κι ανατροφοδοτεί την περεταίρω ενασχόληση με καινοτόμα και δημιουργικά προγράμματα.

Χρονοδιάγραμμα: Η ολοκλήρωση του προγράμματος εκτείνεται σε διάστημα από 6 έως 8 μήνες συμπεριλαμβανομένης και της επίσκεψης στο Μουσείο.

Βιβλιογραφία

Βέμη Β. (2006). *Μουσειοπαιδαγωγική κατάρτιση των εκπαιδευτικών: Προϋπόθεση για μια κοινή «γλώσσα» μουσείου και σχολείου*, Παιδαγωγική Επιθεώρηση, Ατραπός, 42, 7-22.

Γκιρτζή Μ., Καραγιάννης Σ., Κύρδη Κ. Μέγα Γ., Παρδάλη Μ. & Σηφάκη Ε. (2012). *Βασικός οδηγός Πολιτιστικών Προγραμμάτων*, Υλικό από Μείζων Πρόγραμμα Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών στις 8 Π.Σ., 3 Π.Σ. Εξ., 2 Π.Σ. Εισ., Τόμος Ε΄ Πολιτιστικά Προγράμματα, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

Δεδούλη, Μ. (2002). Βιωματική Μάθηση - Δυνατότητες αξιοποίησης της στο πλαίσιο της Ευέλικτης Ζώνης, *Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων*, τ. 6 (σ.145-159), Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Αθήνα.

Δούκας, (2013). *Εκπαιδευτικό Υλικό για την ενότητα: Ανάλυση και Σχεδιασμός Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων*, Επιμορφωτικό Πρόγραμμα «Επιμόρφωση σε θέματα Επιστημονικής – Παιδαγωγικής Καθοδήγησης για την απόκτηση πιστοποιητικού καθοδηγητικής επάρκειας εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης».

Κέδρακας, Φίλλιπς, Βεργίδης, Κάραλης & Κουλαουζίδης, (2013). *Εκπαιδευτικό Υλικό για την ενότητα: Επιμόρφωση και Συμβουλευτική στην Εκπαίδευση*, Επιμορφωτικό Πρόγραμμα «Επιμόρφωση σε θέματα Επιστημονικής – Παιδαγωγικής Καθοδήγησης για την απόκτηση πιστοποιητικού καθοδηγητικής επάρκειας εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης».

Καφετζόπουλος Κ., Φωτιάδου Τ. & Χρυσόχοος Ι. (2002). *Φυσικές Επιστήμες, Επαγγελματικός Προσανατολισμός, Ξένες Γλώσσες: Διαθεματική προσέγγιση και πρακτικές εφαρμογές*, Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων Ειδικό αφιέρωμα στην Ευέλικτη Ζώνη, Υ.Ε.Π.Θ., Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

Κουλουμπαρίτση Α. (2002). Η Ευέλικτη Ζώνη αλλάζει το σχολείο: Μια μελέτη περίπτωσης μέσα από συμμετοχικές διαδικασίες κι αμοιβαίες δεσμεύσεις, *Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων Ειδικό αφιέρωμα στην Ευέλικτη Ζώνη*, Υ.Ε.Π.Θ., Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

Λευκοπούλου Σ. (2013). *Εκπαιδευτικό υλικό για την ενότητα: Προγράμματα Σπουδών Θεωρητικές προσεγγίσεις-Υφιστάμενα Προγράμματα - Θεσμικό Πλαίσιο Ωρολογίου Προγράμματος-Αναλυτικό Πρόγραμμα και Εκπαιδευτικό Υλικό*, Σχολικά Εγχειρίδια, Επιμορφωτικό Πρόγραμμα «Επιμόρφωση σε θέματα Επιστημονικής – Παιδαγωγικής Καθοδήγησης για την απόκτηση πιστοποιητικού καθοδηγητικής επάρκειας εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης».

Μουσείο Ακρόπολης Υλικό δραστηριοτήτων, ψηφιακή περιήγηση στο εν λόγω Μουσείο. Ανακτήθηκε στις 28/11/2013 από την ηλεκτρονική διεύθυνση <http://www.theacropolismuseum.gr/>.

Μουσείο, *Εισαγωγή στην έννοια, τις λειτουργίες και τον παιδευτικό ρόλο του*. Ανακτήθηκε στις 28/11/2013 από την ηλεκτρονική διεύθυνση <http://www.academia.edu/1878680/>.

Νάκου Ε. (2001). *Μουσεία. Εμείς, τα πράγματα και ο πολιτισμός*, Αθήνα: Νήσος.

Νάκου Ε. (2006). *Η τέχνη και ο πολιτισμός ως πεδίο ενέλικτων διαθεματικών προσεγγίσεων - Προτάσεις για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών*, Επιστημονικό Διήμερο 13-14 Μαΐου 2006. Ανακτήθηκε στις 28/11/2013 από την ηλεκτρονική διεύθυνση <http://www.edc.uoc.gr/~didgram/PDF/NAKOY.pdf>

Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (2012). *Υλικό από Μείζων Πρόγραμμα Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών στις 8 Π.Σ., 3 Π.Σ. Εξ., 2 Π.Σ. Εισ.*, Τόμος Ε΄ Πολιτιστικά Προγράμματα. Ανακτήθηκε στις 28/11/2013 από την ηλεκτρονική διεύθυνση <http://www.pi-schools.gr/>.

Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, *Καινοτομίες*, Ανακτήθηκε στις 28/11/2013 από την ηλεκτρονική διεύθυνση <http://www.pi-schools.gr/>

Υπουργείο Εθνικής Παιδείας & Θρησκευμάτων, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, *Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (ΔΕΠΠΣ) & Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών (Α.Π.Σ.)*,(2002), Τόμοι Α΄ & Β΄, Αθήνα.

Abstract

Innovative programs implementation tends to be a classroom necessity as consequence benefits have strong impact to the emotional and social development and integration of students. According to research data (Dedoulis, 2002; Kouloumparitsi, 2002, 2013; Duke, 2013) during the implementation of such programs students tend to develop skills, attitudes and abilities that may help them to develop active social actions and to unfold as also to cultivate the inner, spiritual world discovering knowledge and forming a mature and responsible character (Lefkopoulou, 2013). Learning in this context is more direct as activities and actions are related to the students' daily life (Duke, 2013). Implementing work plans (projects) and experiential learning in combination with teamwork teaching seem to contribute to knowledge development (discovery learning), social skills, attitudes, behaviors and values that are necessary to make the person socially responsible and autonomous (Kafetzopoulos, Fotiadou & Goldsmith, 2002). Taking into account cooperative learning we planned and implemented an innovative program which deals with the development and cultivation of museum education of 6th grade students of an urban elementary school. That program presents the methodical designed actions that took place in a classroom including ways and steps and procedure that improve the consequent pedagogical students' benefits.

